

Setembre social | | Actualitzat el 06/05/2023 a les 07:23

Laia Forné: «Els béns comuns demostren que existeix una altra manera de gestionar els recursos»

La sociòloga urbana treballa a la cooperativa La Hidra, encarregada de l'oficina del programa Comunalitats Urbanes | «El ressorgiment als barris no es podrà fer només des de l'economia social»

Laia Forné, sòcia fundadora de la cooperativa La Hidra | Anna Pujol Navarro

Laia Forné Aguirre és sociòloga urbana i una de les cofundadores de la cooperativa La Hidra, que s'encarrega de l'oficina del programa Comunalitats Urbanes del Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat. Hi ha un total de 22 Comunalitats repartides per Catalunya, que volen ser una eina més de recuperació econòmica i de reactivació de l'economia productiva i reproductiva per revertir els efectes socioeconòmics derivats de la crisi de la Covid-19.

Com van ser els primers passos de la cooperativa La Hidra?

La cooperativa és un institut de recerca urbana format per quatre persones que vam sortir de l'Observatori Metropolità de Barcelona, on fèiem investigació militant sobre els béns comuns. La Hidra es va constituir el 2014 com a associació, llavors es va convertir en cooperativa i ara ja està més consolidada. Portem a terme recerca aplicada, investigació i formació. Entenem que la investigació transformadora, en contacte amb l'administració pública i els moviments socials, pot ser de molta utilitat. Pel que fa a la part de formació, tenim espais d'autoformació anomenats Nacions Comunes. A La Hidra ens movem en tres àmbits: els béns comuns, l'ecologia política i

l'habitatge.

Tenint en compte el programa, què vol dir el concepte de Comunalitat?

Comunalitat significa l'agrupació de diferents actors d'un territori que s'intenten associar per activar les xarxes de suport mutu i els béns comuns locals. Aquests actors poden ser tant empreses del teixit productiu com entitats socials, cooperatives, institucions públiques o persones que busquen enxarxar-se en una escala bastant local. Els projectes abasten un mínim de 20.000 habitants, que poden ser a un municipi sencer, com en els casos d'Amposta o Salt, o en diferents barris d'una ciutat, com passa a Tarragona o a Barcelona. Les Comunalitats han d'estar formades per un mínim de quatre entitats. No estan pensades per municipis rurals, però tampoc són només per grans ciutats.

Al web del programa d'Economia Social hi posa que les Comunalitats treballen per l'enfortiment dels béns comuns i de nous projectes d'ajuda mútua a partir del moviment veïnal i associatiu. Què és l'ajuda mútua o suport mutu?

La xarxa de suport mutu és l'associació entre diferents persones que busquen resoldre una necessitat i ho fan de manera horitzontal entre elles i de manera autoorganitzada. És la mateixa comunitat la que s'organitza per resoldre aquestes necessitats. Tanmateix, l'origen i el llegat més anarquista de l'expressió ens porta a anar més enllà de resoldre la necessitat per tenir a més a més una clara voluntat de transformació social de l'entorn.

Moment de l'entrevista Foto: Anna Pujol Navarro

I els béns comuns, què són i per què són tan importants en un moment de crisi ecosocial?

En realitat, els béns comuns beuen de les xarxes de suport mutu, ja que és novament

l'autoorganització de la comunitat. En aquest cas, l'autoorganització gira entorn d'un recurs concret i la comunitat se l'apropia per gestionar-lo i governar-lo amb criteris d'inclusivitat, proximitat, democràcia, etc. Es pot col·laborar o relacionar-se amb l'Estat i el Mercat, tot i que no hi intervenen directament. De recursos comuns n'hi poden haver molts i de moltes tipologies. Aleshores, el que fa un bé comú no és la titularitat en si, si és públic, privat o comunal, sinó la interacció d'una comunitat que el governa. Els béns comuns són crucials perquè el passat ens demostra que els recursos comuns es poden gestionar d'una manera no mercantil, responent a lògiques fora de l'oferta i la demanda. Llavors, aquell recurs es torna més sostenible, democràtic i accessible. En moments com l'actual, també poden suposar la recuperació de béns que han sofert privatització per part del mercat, com ha passat amb l'aigua o la gestió d'habitatges. Els béns comuns demostren que existeix una altra manera de gestionar els recursos.

Quins projectes i exemples han pogut sortir de les Comunalitats, fins al moment?

Les Comunalitats volen potenciar l'autoorganització en els territoris per resoldre necessitats col·lectives. Es tracta d'un canvi de paradigma en la política pública, com els que han significat els Ateneus Cooperatius o les cooperatives d'habitatge en cessió d'ús. Per això, es necessita temps d'enxarxament, que és el que hem estat fent sobretot en el que portem d'aquesta primera convocatòria. Els equips es van fer al juny-juliol del 2022 i ha estat a partir del setembre del 2022 que han començat a sorgir alguns projectes. De consolidats n'hi ha pocs, però alguns dels que estan començant a prendre forma són obradors i menjadors comunitaris, escoles populars per aprendre idiomes i per la formació de persones adultes? I, com a exemple concret, s'ha creat la Xarxa d'Ocupació de Sants, la XACO, que cerca igualar les condicions de partida del mercat laboral, també pel que fa al treball informal i les situacions no regularitzades.

L'economia social pot ser un element clau per al ressorgiment d'alguns barris?

Revertir els efectes de la crisi econòmica i social és un gran repte. Hi ha territoris que, en relació amb d'altres, presenten grans desigualtats. Hi ha poca activitat econòmica, un gran percentatge de població que depèn dels ajuts de renda mínima d'inserció... En aquests barris ens estem trobant amb dificultats afegides. I són barris que en altres moments han comptat amb altres programes d'inversió pública. El que es pot fer és traspassar els valors de l'economia social a altres agents del territori, perquè el ressorgiment als barris no es podrà fer només des de l'economia social. Hi ha d'haver aliances entre diferents actors i els governs locals, que amb les seves infraestructures i recursos hi tenen un paper important.

Quines diferències principals creus que hi ha entre les Comunalitats i els Ateneus?

La principal és que les Comunalitats volen anar més enllà de les entitats de l'economia social tenint en compte com a actors principals els comerços, les persones autònomes i les associacions veïnals en xarxes de suport mutu. En el cas d'una comunitat energètica, per exemple, estem fent un procés de reflexió per veure quin seria el paper d'una Comunalitat i quin seria el d'un Ateneu. El de la primera és crear, impulsar i consolidar la comunitat, entre el veïnat, l'equipament del casal del barri i altres actors. És a dir, fer que aquesta comunitat es generi perquè més endavant tingui la governança en la gestió de la comunitat energètica. L'Ateneu, llavors, ajudarà en la creació i constitució de la cooperativa de la comunitat energètica.

Quin va ser el treball dut a terme a la primera trobada de Comunalitats Urbanes celebrada a Amposta?

Sobretot, el que vam fer va ser aplicar la lògica i la governança dels béns comuns en els projectes incipients de les Comunalitats. La governança dels béns comuns es regeix pels criteris d'accessibilitat, inclusivitat, democràcia, transparència i el no lucre. I aquest no és un treball només de la trobada, sinó que és un continu d'aquests dos anys de la primera convocatòria del programa. A Amposta també vam poder fer una valoració sobre com les Comunalitats s'han anat adaptant als diversos territoris en aquests mesos que portem.

Forné al balcó de la cooperativa d'habitatge on viu Foto: Anna Pujol Navarro

Amb quins recursos compteu, com a oficina de les Comunalitats?

Un dels reptes que hem tingut com a oficina és que no hi havia res sobre Comunalitats, estem construint-ne col·lectivament un imaginari comú. Ho hem volgut treballar a poc a poc, a les trobades que hem anat fent. Del programa, ara mateix comptem amb xarxes socials i un butlletí mensual. A més, hi ha el web de les Comunalitats, que vol ser un espai paraigua de totes les Comunalitats, amb recursos que ens serveixin tant a la xarxa com al públic general. Treballem molt en xarxa, perquè hi ha iniciatives que es poden inspirar les unes de les altres: hi ha eixos de treball conjunts, accions conjuntes, reunions de coordinació? També hem compartit metodologies sobre on posar la mirada i com visualitzar resultats, per exemple amb les fitxes de bones pràctiques, amb les que compartirem bones pràctiques des de la mirada dels béns comuns.

Es preveu que hi hagi més convocatòries de Comunalitats?

La voluntat és que el programa de Comunalitats hagi arribat per quedar-se. A més, la idea és que una Comunalitat no sigui un bolet sinó que generi estructures econòmiques i socials que se sostinguin en el territori. Tot i això, que continuï el programa depèn del pressupost i d'altres factors, i també s'haurà de demostrar a la pràctica i explicar per tot el que serveix.